

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้ “บุคคล” มีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 1-2) แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 จึงเน้นที่ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง โดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 17-19)

จุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) นั่นก็เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และการที่จะประเมินดูว่าผู้เรียนมีความรู้หรือไม่นั้น ในปัจจุบันสถานศึกษาได้ใช้วิธีการประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในช่วงปลายภาคเรียน ทั้งนี้เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าผู้เรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใด เก่งหรืออ่อนในวิชาใด ผู้เรียนจะต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง การที่ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือต่ำนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการด้วยกันซึ่งที่สำคัญ ได้แก่ ตัวผู้สอน เนื้อหาสาระที่สอน การจัดกิจกรรม และตัวผู้เรียนเอง (ประไพ วัฒนพงษ์, 2525:29 ; วิชัย วงศ์ใหญ่, 2526:12-13)

จากการประเมินการใช้หลักสูตรในภาพรวมตั้งแต่ปีการศึกษา 2526 และกระทำอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนั้นในปีการศึกษา 2536 สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ ได้ประเมินการใช้หลักสูตรของโรงเรียน โดยประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 106,949 คน พบว่า ในภาพรวมทั้งประเทศ นักเรียนมีความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณารายเขตการศึกษา พบว่านักเรียนในเขตการศึกษา 4 และ 11 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละใกล้เคียงระดับประเทศ นักเรียนในเขตการศึกษา 1 2 6 7 9 และ 10 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าระดับประเทศ ขณะที่นักเรียนในเขตการศึกษา 3 5 8 12 และกรุงเทพมหานคร มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าระดับประเทศ (ธีรทรง เกิดสุคนธ์, 2538 : 1-5) ซึ่งแม้ว่าผลการประเมินจะอยู่ในระดับปานกลางแต่ก็ควรพัฒนาให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสิ่งที่คู่กับชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยซึ่งต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน และนอกจากนี้ภาษายังเป็นมรดกในทางวัฒนธรรมประจำชาติที่น่าภูมิใจและควรแก่การรักษาไว้ ดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันตอนหนึ่งว่า “ภาษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเองซึ่งต้องหวงแหน เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาไว้” (สุจิต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม, 2538 : 1) ดังนั้นทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเรียนรู้ภาษาไทย

วิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับที่จะต้องเรียน นับจากการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้วิชาภาษาไทยยังเป็นวิชาบังคับของบางสาขาวิชาในระดับอุดมศึกษา (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2521) ดังนั้นวิชาภาษาไทยจึงเป็นวิชาที่มีความสำคัญที่สุดสำหรับคนไทยที่จะต้องเอาใจใส่ ฝึกฝนให้สามารถใช้ได้ถูกต้อง และคล่องแคล่วชำนาญ นอกจากนี้จะใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารแล้วยังต้องใช้ภาษาไทยในการเรียนวิชาต่างๆ อีกด้วย ดังที่ บุญถิ่น อัตถากร ได้กล่าวว่า “การเรียนการสอนภาษาไทยเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญอย่างยิ่งของคนไทย เพราะในปัจจุบันเป็น means ของการศึกษาวិชาการทุกแขนงทุกสิ่งทุกอย่างในการดำรงชีวิต เราใช้ภาษาสำหรับคนไทยทุกคน วิชาภาษาไทยสำคัญยิ่งกว่าวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรืออะไรทั้งสิ้น แต่เป็นแขนงวิชาที่ถูกทอดทิ้งและได้รับการเอาใจใส่น้อยที่สุด” (สุจิต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม, 2538 : 3-4) ดังนั้น การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยควรมุ่งให้นักเรียนมีพัฒนาการทางภาษาทั้งในด้านการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน ตามควรแก่วัยและศักยภาพของนักเรียน ให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของภาษา มีความรู้ มีทักษะ และมีทัศนคติที่ดี สามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความคิดได้อย่างถูกต้อง

จากสภาพการเรียนการสอนภาษาไทยที่ผ่านมา ครูส่วนใหญ่มักใช้การสอนแบบบรรยายอธิบายตามหนังสือแบบเรียน และครูบางคนเคยใช้วิธีสอนแบบใดก็ได้แบบนั้นไม่ยอมเปลี่ยนแปลง ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ แม้ครูจะใช้สื่อการสอน

ประกอบบ้าง แต่นักเรียนก็มีความสนใจในช่วงระยะเวลาสั้นๆเท่านั้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนไม่เป็นที่น่าพอใจและนักเรียนให้ความสำคัญในวิชาภาษาไทยน้อยกว่าวิชาอื่นๆ ทั้งที่วิชาภาษาไทยเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับวิชาอื่นและเป็นเครื่องมือในการศึกษาเสาะแสวงหาความรู้ในสรรพวิทยาการสาขาต่างๆที่สำคัญอย่างยิ่ง (สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรหม , 2538 : 10-16)

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนระดับประถมศึกษาของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ คือ ร้อยละ 52 – 70 สมรรถภาพที่นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยในระดับต่ำได้แก่ ทักษะการอ่านจับใจความ การเขียนเรียงความ ย่อความ การฟังและหลักเกณฑ์การใช้ภาษา ปัญหาของการใช้ภาษาไทยคือ ขาดทักษะในการออกเสียงพยัญชนะ สระ และคำควบกล้ำ ใช้คำไม่ถูกต้อง และใช้ภาษาถิ่นเป็นภาษาพูด ส่วนด้านทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนพบว่า ไม่สนใจเรียนหันไปสนใจวิชาอื่น ไม่รับผิดชอบงานที่ครูมอบหมาย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวคือ ครูมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบมากทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ขาดเทคนิคในการสอน เนื้อหามากเวลาน้อยครูจึงสอนไม่ทัน ทำให้ไม่มีเวลาฝึกทักษะต่างๆให้แก่ักเรียนได้เต็มที่ และจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม ดังนั้นจึงทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ (พันธณี วิหคโต , 2538 : 1-9) ซึ่งสอดคล้องกับศรีสมร สอนจรรยา (2525) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 ของครูชั้นประถมศึกษา ซึ่งพบว่าปัญหาที่มีมากที่สุดคือ วิธีสอน การสอนทักษะ และการจัดกิจกรรม

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเทคนิคในการสอน การจัดกิจกรรม และตัวผู้เรียนล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทั้งสิ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำเอาเทคนิคแผนผังทางปัญญา (Mind Mapping Technique) ที่ได้พัฒนาขึ้นโดย Buzan (1997) มาทดลองใช้ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย โดยการสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนขั้นสรุปบทเรียน ตามเนื้อหาที่ครูสอนในแต่ละชั่วโมง เทคนิคแผนผังทางปัญญานี้ เป็นเทคนิคที่จำลองโครงสร้างและการทำงานของเซลล์ประสาทในสมองของมนุษย์ลงบนแผ่นกระดาษเรียกว่าแผนผังทางปัญญา (Mind Mapping) เป็นการผสมผสานทักษะการทำงานของสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวา โดยอาศัยการใช้คำ ภาพ ตัวเลข ตัวย่อ จังหวะ สี และการรับรู้ มารวมกัน ซึ่งเป็นเทคนิคที่นำความสามารถที่ไม่มีขีดจำกัดของสมองออกมาใช้ โดย Buzan (1997) เชื่อว่าการคิดของ

มนุษย์มีการเชื่อมโยงกันเป็นร่างแห สามารถแตกกิ่งก้านสาขาออกไปในทุกทิศทางไม่มีที่สิ้นสุด เป็น การคิดแบบรอบทิศทาง (Radiant Thinking) เพื่อไปเชื่อมโยงกับเซลล์ประสาทสมองเซลล์อื่นๆ จำนวนมากมาย เทคนิคแผนผังทางปัญญาเป็นเทคนิคที่มีการจัดลำดับชั้นของความคิดที่เป็นระบบ โดยเน้นที่คำสำคัญ (Keyword) หรือประเด็นหลักและแตกแขนงความคิดออกไปเป็นประเด็นย่อยๆ ได้ ทุกทิศทุกทางไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้มองเห็นความสัมพันธ์ องค์ประกอบและภาพรวมทั้ง หมดได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังที่ David and MaPherson (1989) ได้กล่าวว่า แผนผังทางปัญญาเป็น กลวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้ได้กับทุกชั้นตอนในการสอนไม่ว่าก่อนการสอน ระหว่าง การสอน หรือหลังการสอน และ Reutzel (1985) ได้เสนอแนะว่า การบูรณาการการทำแผนผังทาง ปัญญากับการสอนจะช่วยให้ครูจัดระเบียบการสอนได้ดี สามารถใช้แผนผังทางปัญญาก่อนการสอน บทเรียนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน ใช้เป็นเครื่องมือสรุปบทเรียนก่อนการสอนหรือใช้ในการอภิปรายและ ทบทวนบทเรียนหลังการสอน ก็จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนเพิ่มขึ้นได้ และยังมีงานวิจัยของ Galloway (1984) ที่ศึกษาพบว่า การเรียนโดยใช้แผนผังทางปัญญาทำให้นักเรียนมีความเข้าใจ บทเรียนเพิ่มขึ้นได้

นอกจากการนำเทคนิคแผนผังทางปัญญามาใช้ในการสอนวิชาภาษาไทยแล้ว ผู้วิจัยยัง สนใจวิธีการกำกับตนเอง (Self-Regulation) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ของ Albert Bandura โดยเป็นเทคนิคที่ประกอบด้วย กระบวนการสังเกตตนเอง กระบวนการ ตัดสินและกระบวนการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง โดยบุคคลจะใช้มาตรฐานภายในของตนจูงใจให้ ตนเองกระทำพฤติกรรมและประเมินปฏิกิริยาด้วยตนเอง (Bandura, 1986 : 337) อาจกล่าวได้ว่า การกำกับตนเองเป็นการปรับความคิด แรงจูงใจ พฤติกรรมและความใส่ใจหรือเป็นการใช้กลไกที่ เฉพาะเจาะจงเพื่อเป็นแนวทางให้บุคคลได้ทำกิจกรรม จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ถ้านักเรียนมี การใช้การกำกับตนเองเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเรียน เช่น การกำหนดเป้าหมายในการ ทำแบบฝึกหัดให้ถูกต้องจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังที่ จูตีพัฒน์ สงบกาย (2533) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกการกำกับตนเองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้นหลัง การทดลอง และ สุรีย์พร วัชชัย (2538) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกใช้กลวิธีการเรียนรู้ร่วมกับการ กำกับตนเองมีความสามารถในการอ่านเข้าใจความภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึก นอกจากนี้ Seabaugh (1986) ได้ศึกษาพบว่า การกำกับตนเองส่งผลต่อการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน ดังนั้นถ้านำเทคนิคการกำกับตนเองมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยก็น่าจะทำให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้

จะเห็นว่า ทั้งเทคนิคแผนผังทางปัญญาและเทคนิคการกำกับตนเองต่างก็เป็นเทคนิคที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นแกนหลักในการเรียน ดังนั้นการนำเอาเทคนิคทั้งสองมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยร่วมกันก็น่าจะทำให้บรรยากาศในการเรียนมีความสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นอยากเรียนและมีความสนใจเพิ่มขึ้น จึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

วิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเรียนวิชาอื่นๆ จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญ เห็นคุณค่า และมีทัศนคติที่ดีในการเรียน ซึ่งสมควรอย่างยิ่งที่จะเริ่มปลูกฝังตั้งแต่ระดับต้นๆ เพื่อเป็นรากฐานในการเรียนระดับสูงขึ้นไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา นั้นพบว่ายังไม่มีบุคคลใดนำเทคนิคทั้งสองมาใช้ร่วมกันเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเลย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและคาดหวังว่าการนำเทคนิคดังกล่าวมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยจะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยให้สูงขึ้นได้

ปัญหาในการวิจัย

การใช้แผนผังทางปัญญาและการกำกับตนเองจะส่งผลต่อทัศนคติและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หรือไม่

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่
  - 1.1 การฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญา
  - 1.2 การฝึกการกำกับตนเอง
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่
  - 2.1 ทัศนคติต่อวิชาภาษาไทย
  - 2.2 ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการใช้แผนผังทางปัญญาและการกำกับตนเองที่มีต่อทัศนคติและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อเปรียบเทียบผลของการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญา การฝึกการกำกับตนเอง และการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาร่วมกับการฝึกการกำกับตนเองที่มีต่อทัศนคติและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สมมติฐานการวิจัย

1. หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาจะมีคะแนนทัศนคติต่อวิชาภาษาไทยและคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการฝึกการกำกับตนเองจะมีคะแนนทัศนคติต่อวิชาภาษาไทยและคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกการกำกับตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาร่วมกับการฝึกการกำกับตนเองจะมีคะแนนทัศนคติต่อวิชาภาษาไทยและคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาร่วมกับการฝึกการกำกับตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาจะมีคะแนนทัศนคติต่อวิชาภาษาไทยและคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
5. หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการฝึกการกำกับตนเองจะมีคะแนนทัศนคติต่อวิชาภาษาไทยและคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
6. หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาร่วมกับการฝึกการกำกับตนเองจะมีคะแนนทัศนคติต่อวิชาภาษาไทยและคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7. หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญามีคะแนนทัศนคติต่อวิชาภาษาไทยและคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกการกำกับตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
8. หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาร่วมกับการฝึกการกำกับตนเองจะมีคะแนนทัศนคติต่อวิชาภาษาไทยและคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
9. หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาร่วมกับการฝึกการกำกับตนเองจะมีคะแนนทัศนคติต่อวิชาภาษาไทยและคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกการกำกับตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
2. กลุ่มตัวอย่าง (Subject) เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ่อพลอย รัชดาภิเษก อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ปีการศึกษา 2544 จำนวน 60 คน
3. ตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย
  - 3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่
    - 1) การฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญา
    - 2) การฝึกการกำกับตนเอง
  - 3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่
    - 1) ทัศนคติต่อวิชาภาษาไทย
    - 2) ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 4.1 แผนการสอน ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยพิจารณาคำอธิบายรายวิชาภาษาไทยในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ซึ่งคัดเลือกเนื้อหา มาทั้งสิ้นจำนวน 24 เรื่อง จากหนังสือเรียนชุดทักษะสัมพันธ์เล่ม1 และหลักภาษาเล่ม1 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่านั้น

4.2 แบบทดสอบย่อยวิชาภาษาไทย (ท 101) ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้วิชาภาษาไทย (ท 101) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยสร้างแบบทดสอบย่อยให้ครอบคลุมเฉพาะวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละคาบตลอดระยะเวลาการวิจัย

4.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทย (ท 101) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยให้ครอบคลุมเฉพาะเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตลอดระยะเวลาการวิจัย

4.4 แบบวัดทัศนคติต่อวิชาภาษาไทย ผู้วิจัยได้ดัดแปลงจากแบบวัดทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของ จิราภรณ์ กุณสิทธิ์ (2541)

4.5 แบบบันทึกการกำกับตนเอง

4.6 แบบสำรวจตัวเสริมแรง

4.7 แบบบันทึกการเขียนข้อความแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง

4.8 ชุดกิจกรรมการฝึกเทคนิคแผนผังทางปัญญา ผู้วิจัยได้ดัดแปลงจากชุดการฝึกใช้แผนผังทางปัญญาของ สมาน ถาวรรัตนวิช (2541)

คำจำกัดความในการวิจัย

1. แผนผังทางปัญญา หมายถึง แผนผังที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของมโนทัศน์หลักหรือประเด็นสำคัญต่างๆ มีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบแตกแขนงออกไปในทุกทิศทางโดยมีคำหลัก (Keyword) อยู่ตรงกลางของแผนผังและมีประเด็นย่อย ๆ ที่เกี่ยวข้อง แตกกิ่งก้านสาขาออกมาจากตรงกลางแผนผัง โดยมีเส้นเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ในการวิจัยนี้ หมายถึง แผนผังทางปัญญาตามชุดกิจกรรมการฝึกใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาที่ให้นักเรียนได้ฝึกทำจำนวน 6 กิจกรรม โดยในแต่ละกิจกรรมใช้เวลาฝึก 50 นาที ซึ่งนักเรียนจะได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนผังทางปัญญาและมีทักษะสามารถสร้างแผนผังได้ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ สามารถนำไปใช้ในการเรียนวิชาภาษาไทยได้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ที่ได้รับจากการสอนหรือทักษะที่ได้พัฒนาขึ้นมาตามลำดับชั้นในวิชาต่างๆ ที่ได้เรียนมาแล้วในสถานศึกษา

ในการวิจัยนี้ ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทย หมายถึง คะแนนความถูกต้องที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. **ทัศนคติ (Attitude)** หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในเชิงบวกหรือเชิงลบ เป็นแนวโน้มของพฤติกรรมตามลักษณะของความรู้สึกนั้น

ในงานวิจัยนี้ ทัศนคติต่อวิชาภาษาไทย หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบวัดทัศนคติต่อวิชาภาษาไทยที่ผู้วิจัยได้ดัดแปลงจากแบบวัดทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของ จิราภรณ์ กุณสิทธิ์ (2541) ที่สร้างตามกรอบแนวคิดการวัดทัศนคติของ Triandis (1971)

4. **การกำกับตนเอง (Self- Regulation)** หมายถึง กระบวนการที่บุคคลวางแผน ควบคุม และกำกับพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการสังเกตตนเอง กระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการแสดง ปฏิกริยาต่อตนเอง

ในการวิจัยนี้ การกำกับตนเอง (Self- Regulation) หมายถึง กระบวนการที่นักเรียนตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง สังเกตและบันทึกพฤติกรรมด้วยตนเอง ประเมินพฤติกรรมด้วยตนเองและแสดงปฏิกริยาต่อตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองไปสู่พฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการ

5. **นักเรียน** หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนบ่อพลอยรัชดาภิเษก อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงผลการใช้แผนผังทางปัญญาและการกำกับตนเองที่มีต่อทัศนคติและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทย
2. เป็นแนวทางให้นักการศึกษา ใช้ประกอบการพิจารณาวางแผนจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้สูงขึ้น
3. เป็นแนวทางสำหรับครู ที่จะมองเห็นความสำคัญและนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนและส่งเสริมพัฒนาการสอนต่อไป
4. เป็นแนวทางในการทำวิจัยต่อไป